

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē niḡamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyē uttarakāṇḍē
॥ prakṣiptēṣu dvitīyaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ prakṣiptēṣu dvitīyaḥ sargaḥ ॥

śvānaṃ prati śrīrāmasya nyāyastadicchayā tattāḍakasya
brāhmaṇasya maṭhādhīśapadē pratiṣṭhāpanaṃ śunā
maṭhādhīśatvadōṣāṇāṃ pratipādanam

śrutvā rāmasya vacanaṃ
lakṣmaṇastvaritastadā ।
śvānamāhūya matimān
rāghavāya nyavēdayat ॥ 1 ॥

drṣṭvā samāgataṃ śvānaṃ
rāmō vacanamabravīt ।
vivakṣitārthaṃ mē brūhi
sāramēya na tē bhayam ॥ 2 ॥

athāpaśyata tatrasthaṃ
rāmaṃ śvā bhinnamastakaḥ ।
tatō drṣṭvā sa rājānaṃ
sāramēyō'bravīd vacaḥ ॥ 3 ॥

rājaiva kartā bhūtānāṃ
rājā caiva vināyakaḥ ।

rājā suptēṣu jāgarti

rājā pālayati prajāḥ || 4 ||

nītyā sunītayā rājā

dharmam rakṣati rakṣitā |

yadā na pālayēd rājā

kṣipram naśyanti vai prajāḥ || 5 ||

rājā kartā ca gōptā ca

sarvasya jagataḥ pitā |

rājā kālō yugam caiva

rājā sarvamidam jagat || 6 ||

dhāraṇād dharmamityāhu -

rdharmēṇa vidhṛtāḥ prajāḥ |

yasmād dhārayatē sarvam

trailōkyam sacarācaram || 7 ||

dhāraṇād vidviṣāṃ caiva

dharmēṇārañjayan prajāḥ |

tasmād dhāraṇamityuktaṃ

sa dharma iti niścayaḥ || 8 ||

ēṣa rājan parō dharmah

phalavān prētya rāghava |

nahi dharmād bhavēt kiñcid

duṣprāpamiti mē matiḥ || 9 ||

dānam dayā satāṃ pūjā

vyavahārēṣu cārjavam |

ēṣa rāma parō dharmō
rakṣaṇāt prētya cēha ca || 10 ||

tvam pramāṇam pramāṇānā -
masi rāghava suvrata |
viditaścaiva tē dharmah
sadbhirācaritastu vai || 11 ||

dharmāṇām tvam paraṁ dhāma
guṇānām sāgarōpamaḥ |
ajñānācca mayā rāja -
nnuktastvam rājasattama || 12 ||

prasādayāmi śirasā
na tvam krōddhumihārhasi |
śunaḥ sa vacanam śrutvā
rāghavō vākyamabravīt || 13 ||

kiṁ tē kāryam karōmyadya
brūhi visrabdha mā ciram |
rāmasya vacanam śrutvā
sāramēyō'bravīdidam || 14 ||

dharmēṇa rāṣṭram vindēta
dharmēṇaivānupālayēt |
dharmāccharaṇyatām yāti
rājā sarvabhayāpahaḥ || 15 ||

idaṁ vijñāya yat kṛtyam
śrūyatām mama rāghava |

*bhikṣuḥ sarvārthasiddhaśca
brāhmaṇāvasathē vasan || 16 ||*

*tēna dattaḥ prahārō mē
niṣkāraṇamanāgasah |
ētacchrutvā tu rāmēṇa
dvāḥsthaḥ samprēṣitastadā || 17 ||*

*ānītaśca dvijastēna
sarvasiddhārthakōvidaḥ |
atha dvijavarastatra
rāmaṃ drṣṭvā mahādyutiḥ || 18 ||*

*kiṃ tē kāryaṃ mayā rāma
tad brūhi tvaṃ mamānagha |
ēvamuktastu viprēṇa
rāmō vacanamabravīt || 19 ||*

*tvayā dattaḥ prahārō'yaṃ
sāramēyasya vai dvija |
kiṃ tavāpakṛtaṃ vipra
daṇḍēnābhihatō yataḥ || 20 ||*

*krōdhaḥ prāṇaharaḥ śatruḥ
krōdhō mitramukhō ripuḥ |
krōdhō hyasirmahātīkṣṇaḥ
sarvaṃ krōdhō'pakarṣati || 21 ||*

*tapatē yajatē caiva
yacca dānaṃ prayacchati |*

krōdhēna sarvaṃ harati
tasmāt krōdhaṃ visarjayēt || 22 ||

indriyāṇāṃ praduṣṭānāṃ
hayānāmiva dhāvatām |
kurvīta dhr̥tyā sārathyaṃ
saṃhṛtyēndriyagōcaram || 23 ||

manasā karmaṇā vācā
cakṣuṣā ca samācarēt |
śrēyō lōkasya caratō
na dvēṣṭi na ca lipyatē || 24 ||

na tat kuryādasistīkṣṇaḥ
sarpō vā vyāhataḥ padā |
arirvā nityasaṅkruddhō
yathā”tmā duranuṣṭhitaḥ || 25 ||

vinītavinayasyāpi
prakṛtirna vidhīyatē |
prakṛtiṃ gūhamānasya
niścayēna kṛtirdhruvā || 26 ||

ēvamuktaḥ sa viprō vai
rāmēṇākliṣṭakarmaṇā |
dvijaḥ sarvārthasiddhastu
abravīd rāmasannidhau || 27 ||

mayā dattaprahārō’yaṃ
krōdhēnāviṣṭacētasā |

bhikṣārthamaṭamānēna

kālē vigatabhaikṣakē || 28 ||

rathyāsthitastvayaṃ śvā vai

gaccha gacchēti bhāṣitaḥ |

atha svairēṇa gacchaṃstu

rathyāntē viṣamaṃ sthitaḥ || 29 ||

krōdhēna kṣudhayāviṣṭa -

statō dattō'sya rāghava |

prahārō rājarājēndra

śādhi māmaparādhinam || 30 ||

tvayā śastasya rājēndra

nāsti mē narakādbhayam |

atha rāmēṇa samprṣṭāḥ

sarva ēva sabhāsadaḥ || 31 ||

kiṃ kāryamasya vai brūta

daṇḍō vai kō'sya pātyatām |

samyakpraṇihitē daṇḍē

prajā bhavati rakṣitā || 32 ||

bhṛgvāṅgirasakutsādyā

vasiṣṭhaśca sakāśyapaḥ |

dharmapāṭhakamukhyāśca

sacivā naigamāstathā || 33 ||

ētē cānyē ca bahavaḥ

paṇḍitāstatra saṅgatāḥ |

avadhyō brāhmaṇō daṇḍai -
riti śāstravidō viduḥ || 34 ||

bruvatē rāghavaṃ sarvē
rājadharmēṣu niṣṭhitāḥ |
atha tē munayaḥ sarvē
rāmamēvābruvaṃstadā || 35 ||

rājā śāstā hi sarvasya
tvaṃ viśēṣēṇa rāghava |
trailōkyasya bhavāśāstā
dēvō viṣṇuḥ sanātanaḥ || 36 ||

ēvamuktē tu taiḥ sarvaiḥ
śvā vai vacanamabravīt |
yadi tuṣṭō'si mē rāma
yadi dēyō varō mama || 37 ||

pratijñātaṃ tvayā vīra
kiṃ karōmīti viśrutam |
prayaccha brāhmaṇasyāśya
kaulapatyaṃ narādhipa || 38 ||

kālañjarē mahārāja
kaulapatyaṃ pradīyatām |
ētacchrutvā tu rāmēṇa
kaulapatyē'bhiṣēcitaḥ || 39 ||

prayayau brāhmaṇō hr̥ṣṭō
gajaskandhēna sō'rcitaḥ |

atha tē rāmasacivāḥ
smayamānā vacō'bruvan || 40 ||

varō'yaṃ datta ētasya
nāyaṃ śāpō mahādyutē |
ēvamuktastu sacivai
rāmō vacanamabravīt || 41 ||

na yūyaṃ gatitattvajñāḥ
śvā vai jānāti kāraṇam |
atha prṣṭastu rāmēṇa
sāramēyō'bravīdidam || 42 ||

ahaṃ kulapatistatra
āsaṃ śiṣṭānnabhōjanaḥ |
dēvadvijātipūjāyāṃ
dāsīdāsēṣu rāghava || 43 ||

saṃvibhāgī śubharati -
rdēvadravyasya rakṣitā |
vinītaḥ śīlasampannaḥ
sarvasattvahitē rataḥ || 44 ||

sō'haṃ prāpta imāṃ ghōrā -
mavasthāmadhamāṃ gatim |
ēvaṃ krōdhānvitō vipra -
styaktadharmāhitē rataḥ || 45 ||

kruddhō nṛśaṃsaḥ paruṣa
avidvāṃścāpyadhārmikaḥ |

kulāni pātayatyēva

sapta sapta ca rāghava || 46 ||

tasmāt sarvāsvavasthāsu

kaulapatyaṃ na kārayēt |

yamicchēnnarakaṃ nētuṃ

saputrapaśubāndhavam || 47 ||

dēvēṣvadhiṣṭhitaṃ kuryād

gōṣu ca brāhmaṇēṣu ca |

brahmasvaṃ dēvatādravyaṃ

strīṇāṃ bāladhanaṃ ca yat || 48 ||

dattaṃ harati yō bhūya

iṣṭaiḥ saha vinaśyati |

brāhmaṇadravyamādattē

dēvānāṃ caiva rāghava || 49 ||

sadyaḥ patati ghōrē vai

narakē'vīcisaṃjñakē |

manasāpi hi dēvasvaṃ

brahmasvaṃ ca harēttu yaḥ || 50 ||

nirayānnirayaṃ caiva

patatyēva narādhamah |

tacchrutvā vacanaṃ rāmō

vismayōtphullalōcanaḥ || 51 ||

śvāpyagacchanmahātējā

yata ēvāgatastataḥ |

manasvī pūrvajātyā sa
jātimātrō'padūṣitaḥ |
vārāṇasyāṃ mahābhāgaḥ
prāyaṃ cōpavivēśa ha || 52 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmīkīyē ādikāvyē
uttarakāṇḍē prakṣiptēṣu dvitīyaḥ sargaḥ ||